

I Halden skal
Arbeid, Kunnskap og Klima
være viktigst

Illustrasjonsfoto: Getty Images / iStock

Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
Økonomiplan for Halden kommune, 2019-2022.
Lagt frem i kommunestyret 21. Juni 2018.

Innledning

Med dette dokumentet presenterer Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti kommunestyret for vårt felles forslag til økonomiplan 2019 - 2022.

Våre viktigste politiske prioriteringer er knyttet til områdene arbeid, kunnskap og klima. Det ligger en tydelig prioritering av skole, folkehelse og tiltak mot barnefattigdom i vårt forslag.

Vi legger rådmannens økonomiplan til grunn for arbeidet, slik at politiske prioriteringer er synliggjort som endringer i forhold til rådmannens dokument.

Verdivalg

Halden kommune bygger sin virksomhet på verdier som er forankret i et levende lokaldemokrati, en bærekraftig utvikling, et sosialt og samfunnskritisk engasjement med fokus på demokratiutvikling og åpenhet. Halden skal være et åpent og inkluderende lokalsamfunn med plass til alle.

Halden skal være et lokalsamfunn med like muligheter for alle oss som bor her. Et samfunn bygget på solidaritet og fellesskap mellom innbyggerne over kommunegrenser og over landegrenser.

Derfor sier vi i Halden kommune:

- Et klart nei til all form for konkurranseutsetting av de grunnleggende velferdstjenestene som skole og omsorg.
- Et klart ja til å bygge ut velferden gjennom å bedre skolen, omsorgstjenestene, frivilligheten og kulturtilbudet.
- Et klart ja til at nærings- og arbeidslivet har krav på forutsigbare og konkurransedyktige rammebetingelser, rask og effektiv tilrettelegging og service med høy kvalitet.
- Et klart ja til at Halden kommune skal ta sin del av ansvaret for at vi når målene fra Paris-avtalen, og at klima og miljøtiltak skal prioriteres.
- Ja til å bevare søndagen som den er, uten flere søndagsåpne butikker.
- Ja til trygghet for de ansatte og en heltidskultur, og nei til økt bruk av midlertidige ansettelse.

Et seriøst og anstendig arbeidsliv

Arbeidslivet er i rask endring og i flere bransjer oppleves et økt press mot arbeidstakerne, utstrakt bruk av innleid arbeidskraft og arbeidslivskriminalitet. Det skaper et mer utrygt arbeidsliv. Halden kommune har en betydelig innkjøpsmakt. Denne makten skal brukes til å stille krav til blant annet seriøsitet og grønne innkjøp.

De ansattes kompetanse er den viktigste ressursen i en kommune. Vi skal ha tillit til de ansatte og deres kompetanse. Det gir bedre tjenester til innbyggerne med mindre rapportering og byråkrati.

Vi skal legge til rette for nye arbeidsplasser gjennom aktiv nærings- og sysselsettingspolitikk lokalt. Halden kommune skal bygge gode lokalsamfunn, drive aktiv næringsutvikling og tilby gode velferdstjenester.

I Halden kommune vil vi:

- Vedta egne regler for innkjøp og kontraktsinngåelser som fremmer seriøse aktører som tar samfunnsansvar, som forhindrer lavlønnskonkurranse og som fremmer faste ansettelse. Regelverket skal ivareta en sosial profil, legge til rette for det seriøse og organiserte arbeidslivet – og motvirke sosial dumping.
- Ha nært og forpliktende samarbeid med Skatteetaten, arbeidstilsynet og politiet for å bekjempe arbeidslivskriminalitet.
- I samarbeid med partene jobbe for at tillit til de ansattes kompetanse fører til mindre unødvendig kontroll og rapportering.
- Ha et lokalt trepartssamarbeid for å involvere de ansatte i utviklingen av tjenestene og arbeidslivet.
- Sammen med partene i arbeidslivet utarbeide nærings og sysselsettingsplan for Halden.
- Etablere en ordening med næringsvert i kommunen.
- Sikre at de ansatte i Halden kommune holder seg faglig oppdatert for å kunne gi bedre tjenester til innbyggerne.
- Skape en heltidskultur i Halden kommune med mål om kun hele faste stillinger. Alle vikarer skal ha arbeidskontrakter. Deltidsansatte skal ha fortrinnsrett til nye stillinger for å kunne bli heltidsansatte.
- Rekrutteringsarbeidet i Halden kommune løftes og gis større tyngde i det langsiktige planarbeid. Det utarbeides en overordnet strategi for rekruttering og rett kompetanse for kommunen i sin helhet.

- Sette konkrete mål om vekst i antall lærlinger for å sikre kommunen ansatte med god kompetanse og at ungdom får mulighet til å fullføre utdanningen.
- Ta større ansvar for inkludering av ungdom som står utenfor arbeidslivet.
- Sikre trygg omstilling og utvikling når arbeid digitaliseres eller automatiseres, eller dersom livssituasjonen gjør det nødvendig å endre arbeidsoppgaver.
- Sikre at faste oppgaver i Halden kommune utføres med egne faste ansatte, og at vikarbruk og innleie holdes på et minimum, og bare brukes unntaksvis. Avtaler med byråer som kun er underlagt påseplikten avvikles.
- Midlertidig ansettelse skal kun brukes ved godt og saklig begrunnet midlertidig behov.
- Renholdstjenestene, avlastningstjenesten og renovasjon tas tilbake i kommunal regi.
- Avtalen med Halden Arbeid og Vekst videreføres.

Fremtidsrettede og klimavennlige lokalsamfunn

Å begrense klimaendringene og utvikle bærekraftige samfunn er vår tids største utfordring. Klimaproblemene er ikke noe som skal løses av noen andre til en annen tid, dette er det vår jobb å løse – nå.

Kommunene er sentrale aktører i klima- og miljøpolitikken. Halden kommune skal være miljøvennlig og bidra med sin andel kutt i klimagasser. Vi skal bidra til kutt, og samtidig legge til rette for at innbyggerne kan ta klimavennlige valg. Halden kommune skal bidra til at nye arbeidsplasser skapes i møte med de store samfunnsendringene vi står overfor.

Byene er i en særstilling i dette arbeidet, og Norges ambisjoner om å nå de internasjonale klimamålene kan ikke nås uten at byer og tettsteder blir en del av løsningen. Halden kommune skal ta sin del av ansvaret for at målene i Parisavtalen skal nås.

I Halden kommune vil vi:

- Bruke kommunens innkjøpsmakt for å nå miljø- og klimamål, blant annet ved å vektlegge klima og miljø i anbudsprosesser og stille krav til at egne og leide bygg skal være energieffektive.
- Være en pådriver for miljøvennlige kommunale bilparker og legge til rette for infrastruktur for lavutslippskjøretøy.
- Sikre null- og lavutslippsteknologi i kollektivtransporten i kommunen.
- Ha gode gjenvinnings-, gjenbruks- og kildesorteringsordninger og ta initiativ til å gjøre kommunen plastfri.

- Bruke arealpolitikken aktivt for å utvikle bærekraftige samfunn lokalt.
- Utvikle en helhetlig plan for hvordan Halden kommune skal møte de utfordringene som kommer med klima- og miljøendringer, herunder kollektivtransport og kollektivtilbud og bruk av alternative energikilder i offentlige bygg.
- Få dobbeltspor til Halden og riksgrensen innen 2030.
- Få målinger av luftforurensning i byen vår som kan brukes for å planlegge tiltak som vil redusere luftforurensningen.
- Utvikle ny miljøprofil, ikke minst for at vi skal ta vårt ansvar for å nå målene i Paris-avtalen.

Bygge sterke lag rundt det enkelte barn

En god barndom varer hele livet. Derfor skal barn oppleve en trygg oppvekst. Den største utfordringen i norsk skole i dag, og for barnas fremtid, er at for mange ikke fullfører utdanningen. De som ikke lærer å lese, skrive og regne tidlig er særlig utsatt.

For å få flere barn og unge til å fullføre skolen, vil Halden kommune sette inn innsatsen tidlig for alle unger, også med helsepersonell og miljøarbeidere.

Lærerne er de viktigste for god læring. Derfor skal det ansettes flere lærere og øke kompetansen. Foreldre skal ha god oppfølging fra helsestasjonen i kommunen.

Vi skal ha gode og trygge barnehager. Vi skal ha en skole der alle elever opplever mestring i et trygt skolemiljø. Det er et mål at haldenskolen i løpet av planperioden skal bli leksefri.

I Halden kommune vil vi:

- Ha en helhetlig skoledag der skole, SFO, leksehjelp, kulturaktiviteter, et sunt måltid og fysisk aktivitet gir elevene et godt heldagstilbud.
- Gi barna våre en lese-, skrive- og regnearanti ved utgangen av 2. klasse.
- SFO utvikles som en arena for utvikling, læring og god folkehelse.
- Styrke biblioteket som demokrati-, lærings- og integreringsarena.
- Sørge for nok ansatte med riktig kompetanse i barnehage og skole og øke kvaliteten gjennom å gi flere ansatte i barnehage og skole mulighet til etter- og videreutdanning.
- Etablere beredskapsteam mot mobbing og inngå forpliktende partnerskap med blant andre frivilligheten.
- Sikre barn og unge en god skolehelsetjeneste med god tilgang til helsesøster.

- Videreutvikle bruken av digitale verktøy i undervisningen og sette i gang prosjekter i skolen for å lære elever koding i barneskolen og gi skolene mulighet til å bruke koding i undervisningen i eksisterende fag.
- Etablere et «tidlig innsats-team» på skolene bestående av erfarne lærere.
- Langsiktig plan for kompetanseutvikling og EVU for de ansatte i barnehagene og skolene i Halden.
- Plan for en videreutvikling av de kommunale barnehagene med skisse for bygging av en ny kommunal barnehage.
- Gjennomføre tilsyn i alle private barnehager, også økonomien vil bli gjennomgått.
- Barnevernet sikres tilstrekkelig bemanning og kompetanse, slik at lovpålagte tjenester utføres og tidsfrister overholdes. Det skal være trygt og godt å vokse opp i Halden.
- Prioritere tidlig innsats og forebyggende tiltak spesielt rettet mot barn og unge.
- Styrke helsestasjonen og skolehelsetjenesten for å bli enda bedre på tidlig innsats og hjelp til ungdom og barn med psykiske lidelser.
- Prioritere ny skole og nytt idretts- og svømmeanlegg i sentrum.

Eldre skal få være sjef i eget liv

Vi blir stadig flere eldre. Å legge til rette for lange, gode liv blir en av de viktigste oppgavene for fellesskapet de neste tiårene. Det handler om boformer, hverdagsliv og livsglede. Mange vil leve aktive liv, samtidig som mange trenger god omsorg og et trygt og sammenhengende helsetilbud. Eldre skal kunne være sjef i eget liv, og bestemme mer av hva tiden deres brukes til.

Halden kommune vil prioritere kapasitet og kompetanse for å styrke kvaliteten på de kommunale tjenestene. Vi vil bidra til at det blir færre personer å forholde seg til i hjemmetjenesten.

I Halden kommune vil vi:

- Tilrettelegge for aldersvennlige samfunn gjennom nye boformer og møteplasser.
- Ha et skreddersydd omsorgstilbud med hjemmesykepleie, hjemmehjelp, dagtilbud, korttidsplasser og sykehjemsplasser.
- Heve de ansattes kompetanse og tilby hele faste stillinger.

- Utvikle nye ordninger med frivillighetskoordinatorer og innbyggerveiledere.
- Ta i bruk digitale løsninger for å gi bedre omsorgstjenester.
- Ha en tydelig prioritering av tidlig innsats, forebyggende og hjemmebaserte tjenester innenfor omsorgen – herunder hverdagsrehabilitering og velferdssteknologi.
- Pleietrengende som har behov for en sykehjemsplass, skal få sykehjemsplass – når behovet oppstår.
- Ordningen med eldreombud og brukerombud etableres snarest, senest gjennom budsjett 2019.

Rause og inkluderende lokalsamfunn

Sterke fellesskap gir oss det beste utgangspunktet for å løse fremtidens utfordringer. Et samfunn med små forskjeller og like muligheter er et bedre samfunn for alle. Derfor skal Halden kommune satse på kultur, frivillighet, idrett og skape arenaer for deltagelse og liv i lokalsamfunnet.

Alle skal ha mulighet til å delta i samfunnet. Vi vil senke terskler for deltakelse slik at bakgrunn, bosted og lommebok ikke skal være avgjørende for om man får delta eller ikke.

I Halden kommune vil vi:

- Sørge for at flere barn får gå på kulturskole.
- At alle barn har tilgang til gode kultur- og fritidsaktiviteter uavhengig av foreldrenes lommebok. Derfor styrkes frivilligheten, kulturen og idretten, spesielt i arbeidet rettet mot barn og unge fra lavinntektsfamilier.
- Være en aktiv tilrettelegger for frivillig aktivitet lokalt, blant annet gjennom et tett samarbeid med frivilligheten og ved å gjøre lokaler og utstyr tilgjengelig for aktivitet.
- Samarbeide med lokalt næringsliv for å knytte språkopplæringen, arbeid og kompetanseheving tettere sammen for å sikre raskere og bedre integrering.
- Ha fortgang i arbeidet med å få lagt ut kommunale boligtomter.
- Rullere sentrumsplanen, og sette fart i byutviklingen.
- Gjennomføre ordningen med en egen byarkitekt.

- Utvidelse av hallkapasiteten i Tistedal.
- Styrke samarbeidet mellom kommunen, politiet og frivilligheten for å forebygge radikaliserings og ekstremisme.
- Sette i gang et større prosjekt for å få bukt med barnefattigdom i Halden.
- Større satsing på forebyggende arbeid innen helse og omsorg.
- Gi folkehelsearbeidet en tydeligere profil som gjennomsyrrer all aktivitet og planlegging.
- Gi folk med psykiske lidelser eller rusproblemer bedre, raskere og lettere tilgjengelige tjenester, der endret organisasjonsform på dagsenteret vurderes på nytt.
- Styrke og videreutvikle miljøvaktmestertjenesten.
- Revitalisere arbeidet med boligsosial handlingsplan som skal sikre alle innbyggere tilfredsstillende boforhold.

Økonomiske rammevilkår

Det er lagt en plan for tilbakebetaling av akkumulert underskudd som gjør at vi vil få en utgang fra ROBEK-registeret i 2023. Det kan under gitte forutsetninger være hensiktsmessig å forsere denne planen, men da bare om Halden kommune evner å levere det tjenestetilbudet som en kommune av vår størrelse må kunne forventes å levere.

Det viktigste en kommune skal gjøre er å levere gode kvalitative tjenester til innbyggerne innenfor kommunens ansvarsområder. Det være seg skole, helse, infrastruktur eller velferdstjenester.

Nedbetalingsplanen som ble lagt i forståelse med statens representanter har tatt høyde for dette, og ved å følge nedbetalingsplanen vil Halden kommune evne å møte folks behov på en respektabel måte. Samtidig vil Halden kommune på denne måten kunne jobbe planmessig og strukturert, og dermed forhindre langsiktige negative konsekvenser – noe som igjen kan gi oss et redusert økonomisk handlingsrom fremover.

Det er ingen tvil om at det de siste årene har vært ført en politikk som har strammet inn både tjenesteproduksjon, velferdstjenestene, innkjøp, vedlikehold og utvikling.

Dette har til en viss grad vært nødvendig, men det har vært viktig politisk uenighet om noen av prioriteringene – og hvor hard nedbremsingen burde være. Spesielt innenfor undervisning og oppvekst er det utfordringer, her har kuttene åpenbart vært for harde. Sektoren trenger friske midler, og tid til å gjennomføre gode omstillingsprosesser.

Det er grunn til å advare mot en økonomisk forvaltning hvor maksimering av overskudd for å komme ut av ROBEK-listen inn mot valgkampen 2019 er det som prioriteres høyest - på

bekostning av kommunale tjenester som skole, eldre og helse, infrastruktur og velferdstjenester.

I den forbindelse igangsettes det et arbeid for å definere tjenestestandarder og kvalitetsindikatorer som gir svaret på hva som skal være et akseptabelt nivå på det kommunale tjenestetilbudet i Halden. Det legges til grunn at dette arbeidet gjennomføres i bred forståelse med de ansattes representanter, og at det søkes etablert en bred tverrpolitisk enighet om tjenestestandarden og tjenestetilbudet.

I motgangstider er det spesielt viktig å holde hjulene i gang. Regnskapet for 2017 viser et overskudd utover det overskuddet som etter nedbetalingsplanen var lagt opp til å gå til nedbetaling av tidligere års underskudd. Deler av dette overskuddet fra 2017 disponeres på en måte som bidrar til vekst og utvikling i kommunen:

- Det opprettes et fond som skal rettes mot tiltak som fører til økt sysselsettingsgrad og skaper nytt grunnlag for næringsutvikling.
- Det opprettes et fond som setter oss bedre i stand til å nå klimamålene vi forplikter oss til og gir miljøpolitikken i Halden et mer konkret innhold.
- Det opprettes et fond for langtvirkende tiltak som motvirker økt barnefattigdom.
- Utdannings og oppvekstsektoren styrkes.
- Det gjøres nødvendige fondsavsetninger til vedlikehold av offentlig bygningsmasse, gater, veier og torg.
- Beredskapsarbeidet i kommunen styrkes, og det avsettes midler til et nytt fond rettet mot samfunnssikkerhet og beredskap.

Skal Halden kommune lykkes med å etablere et opplyst og transparent folkestyre i Halden, må flere saker løftes til politisk debatt – og politisk behandling. For at folkevalgte skal kunne gjøre de nødvendige prioriteringer, må folkevalgte også ha tilgang til en helt annen informasjon, enn hva som er tilfelle i dag. Arbeidsvilkårene til de folkevalgte gjennomgås av en tverrpolitisk arbeidsgruppe i planperioden.

Det etableres systemer for helhetlig rapportering på enhetsnivå, dette for at ansvarlige folkevalgte skal kunne ha en tettere oppfølging og kunne bidra til å prioritere ressursbruken på en bedre måte.

Det samlede skatte og avgiftstrykket i Halden kommune er for høyt, og gjennomgås med sikte på å etablere en mer sosial profil på det samlede skatte og avgiftstrykket i Halden. Dette sees i sammenheng med re-taksering av grunnlaget for utskrivning av eiendomsskatt i 2019.

Det er betydelig usikkerhet knyttet til kapitalkostnader og pensjonsforpliktelser. Det følger heller ikke med tilstrekkelig friske midler til de nye satsingene som regjeringen legger inn –

og som kommunene vil ha ansvaret for å gjennomføre. Her ligger det en betydelig risiko for Halden kommune.

I denne sammenhengen er det viktig å understreke at det betyr noe for kommuneøkonomien hvem som avgjør rammene for kommunesektoren på nasjonalt nivå, og hvilke finansieringsordninger som legges til grunn for rammeoverføringer og inntektsutjevning.

Det legges opp til store investeringer i økonomiplanperioden. Gjeldsbelastningen i Halden kommune vil øke betraktelig og føre med seg økte kapitalkostnader. Dette gjør kommunen mer sårbar for renteøkning og endringer i vilkårene for gjeldshåndtering.

For å motvirke slike effekter i kommuneøkonomien og samtidig legge grunnlaget for styrket egenkapitalevne vil tidligere års overskudd avsatt til fond vurderes brukt som buffer for uforutsette utslag på finanssiden.

Det må hele tiden være et politisk mål å øke andelen av investeringer finansiert ved egenkapital – i planperioden vil det være et krav om egenkapitalinnskudd i alle investeringsprosjekt.

I tråd med rådmannens ønske igangsettes arbeidet med å utarbeide et sett med økonomiske handlingsregler. Rådmannen leder arbeidet, som forankres både organisatorisk og politisk. I første omgang må en slik handlingsregel sette rammer for gjeldsnivået Halden kommune kan påta seg, samt ønsket avsetning til frie fondsmidler gjennom budsjetterte driftsoverskudd.

Handlingsregelen bør også knyttes til forholdet mellom vekst i kapitalkostnader og vekst i frie inntekter korrigert for demografikostnader.

Nærmere om enkelte av investeringene og tiltakene i planperioden

Sentrumsprosjektet

Hallkapasiteten i Halden er sprengt, noe som ikke bare skaper utfordringer for toppidretten – men også for bredde og barneidretten.

Hele prosjektet rundt Os planlegges samlet, slik at det i planleggingen tas høyde for at byggingen av ny svømmehall kan fungere som en utvidelse av sentrumsskolen.

Dette for å ta unna en forventet befolkningsvekst i sentrumsnære områder. Det vurderes også hvilken rolle Storsenteret og bygningen som i dag huser Familiens hus kan inngå i prosjektet.

Salg av Rødsberg ungdomsskole, Frivilligsentralen i Violgata med parkeringsplassen ved siden samt Bibliotekbygningen bidrar med positiv egenkapital – noe som igjen bidrar til å redusere lånebehovet. Prosessene med å legge disse eiendommene ut for salg startes umiddelbart.

Ordningene med spillemiddelfinansiering av idrettsanlegg, overføringer fra disposisjonsfond og MVA kompensasjon vil bidra til å redusere behovet for låneopptak ytterligere.

Verdighet i helse og omsorg

Uavhengig av behovene skal alle i Halden være trygge på at de får den oppfølgingen de trenger gjennom et helt liv. At det finnes et tilbud for de som blir syke, utsettes for en ulykke, eller de som trenger ekstra pleie og omsorg når de blir gamle.

Det viktigste folkehelsearbeidet handler om det som gjøres før noen blir syke, der hvor vi lever livene våre; i barnehagen, i skolen, i arbeidslivet, på fritidsarenaer, og der vi bor. Derfor vil det satses mer på forebygging og tidlig innsats også innenfor folkehelsefeltet.

Det må settes inn tiltak utover dagens nivå, for å forebygge problemer og håndtere utfordringer på et tidligst mulig stadium. Det må etableres lavterskel helsetilbud som gjør det enkelt å få hjelp. Vi må ha en skolehelsetjeneste som ser alle elevene.

Digitaliseringsutviklingen i kommunen skal gjennomføres med færrest mulig trådløse nettløsninger for å skjerme mot økt stråling i samfunnet.

En idrettshall, og svømmehall i sentrum vil være viktige virkemidler for et styrket folkehelsearbeid.

Det er viktig at alle får anledning til å leve en god og aktiv alderdom, og at kommunen har gode helsetjenester på alle trinnene i omsorgstrappa.

I perioden vil sektoren gjennomgås for å styrke de nederste trinnene i omsorgstrappa. Dette for at alle skal kunne leve gode verdige liv og bo hjemme så lenge de ønsker det. I Halden kommune legges det til rette for at alle som vil og kan bo hjemme, skal kunne gjøre det.

Det foretas en gjennomgang av den samlede kompetansen og ressursbruken innenfor helse og omsorg, dette for å kunne flytte flere ressurser og kompetanse over mot tidlig innsats og forebyggende arbeid.

Vi vet mange mennesker sliter, ikke minst innenfor rus og psykiatri. Vi vil gi folk med psykiske lidelser eller rusproblemer bedre, raskere og lettere tilgjengelig tjenester. Det betyr lavterskeltilbud, kortere ventetid og tettere oppfølging av individene over tid.

Får man god hjelp tidlig, kan mange lidelser være spart. Det iverksettes tiltak for at helsestasjonen og skolehelsetjenesten skal bli enda bedre på å gi tidlig hjelp til ungdom og barn med psykiske lidelser.

Miljøvaktmestertjenesten som er etablert i Halden er et godt forebyggende lavterskeltilbud, dette tilbudet styrkes og utvides til andre områder og mot nye grupper.

Gjennom denne økonomiplanen gis det en tydelig prioritering av tidlig innsats, det forebyggende og hjemmebaserte tjenester – herunder hverdagsrehabilitering og

omsorgsteknologi. Det er likevel en kjensgjerning at det fremdeles vil være behov for institusjonsplasser for de mest pleietrengende.

Det forutsettes at Halden til enhver tid har tilstrekkelig kapasitet på sykehjemsplasser.

Nye undersøkelser i regi av forbrukerombudet viser at spesielt når det gjelder ernæring, er det store utfordringer innenfor eldreomsorgen. Det samme gjelder aktivitetstilbudet, og fra Halden hører vi også historier om folk som ikke får tilbud om sykehjemsplasser de mener å ha behov for. På bakgrunn av dette settes det fortgang i arbeidet med å få etablert et eldreombud i Halden.

Helse og omsorg skal bemannes med fast ansatte, og arbeidet med å få etablert en heltidskultur i Halden kommune intensiveres.

En håndsrekning til kultur og frivillighet

Halden er kulturbyen, rockebyen – Halden er byen med det store hjertet, dugnadsånden og ildsjelene. Ved etableringen av Brygga kultursal og satsingen på Fredriksten festning som kultur og konsertarena har vi befestet vår posisjon. For å kunne videreutvikle dette, er det behov for å gi en økonomisk håndsrekning.

Offentlige midler skal brukes på en måte som styrker bredden, grasrota og frivilligheten – også innenfor kultursektoren. Samtidig har kommunen en viktig rolle å spille med risikokapital og midler til oppstart for prosjekter som senere kan stå på egne ben.

Midler avsatt til Allsang på Grensen omdisponeres slik at dette istedenfor kan brukes som støtte enten til breddeformål, arrangementsstøtte og oppstart av nye kulturprosjekter i Halden.

Spesielt om kirken

Ressurssituasjonen ved kirkene og gravplassene våre er bekymringsfull, sektoren har behov for ytterligere ressurser. Spesielt med tanke på gravferdsforvaltningen, vedlikehold av områdene og oppfølging av den generelle sikringen av både gravstøtter, beskjæring av trær og lignende.

Gjennom budsjettprosessene i perioden avklares investeringsbehovet i og ved kirkebyggene for å ivareta denne viktige kulturarven. Det etableres samtidig en muslimsk gravlund. Budsjettet for kirken styrkes i perioden.

Spesielt om skolen

Situasjonen i haldenskolen er alvorlig, og sektoren trenger ro for å implementere den omstillingen de har vært pålagt. Spesialundervisningen skjermes for ytterligere kutt, allerede innførte kutt vil bli vurdert opphevet. Etterslepet på innkjøp av materiell må håndteres gjennom budsjettprosessen høsten 2018.

Situasjonen i skole synes i skrivende stund ikke å være under kontroll, det vil fortløpende måtte vurderes hvordan sektoren kan tilføres midler for å kunne levere i tråd med vedtatte målsettinger.

Spesielt om gjeldsgraden

Den økende gjeldsgraden er bekymringsfull. I planperioden innføres ordninger hvor alle investeringer skal ha egenkapitalinnskudd. Det legges til grunn at lånebehovet for det store sentrumsprosjektet vil reduseres, da hverken spillemiddelfinansiering eller egenkapitalinnskudd er lagt inn i finansieringen av prosjektene så langt. Dette vil redusere lånebehovet med 150 millioner kroner, og redusere rentekostnadene med i overkant av 3 millioner årlig.

Også innenfor VAR området må gjeldsveksten bremses. Investeringsbudsjett og låneopptak innenfor VAR området reduseres med 50 millioner årlig i planperioden. Rådmannen legger frem sine prioriteringer i de årlige budsjettene i tråd med dette.

Spesielt om skatte og avgiftstrykket

Det samlede skatte og avgiftstrykket i Halden kommune gjennomgås med sikte på å etablere en mer sosial profil på det samlede skatte og avgiftstrykket i Halden. Dette sees i sammenheng med re-taksering av grunnlaget for utskrivning av eiendomsskatt i 2019.

Spesielt innenfor VAR området har det de siste årene vært en voldsom vekst i kostnadene ut mot den enkelte innbygger og husstand. Gjennomgangen må ta sikte på en normalisering og på sikt en reduksjon.

Parkeringsavgifter og bøtesatser skal ikke brukes for å saldere kommunebudsjettene, dette vil også være endel av den samlede gjennomgangen. Det innføres ikke en ordning med påslag i rentesatsen for Startlån.

Spesielt om sosialhjelpssatsene

Sosialhjelpssatsene skal i perioden følge statens veiledende satser. Dette vil frigjøre administrative ressurser som igjen forutsettes brukt inn mot forebyggende arbeid og styrke arbeidet mot barnefattigdom.

Spesielt om foreslåtte kutt innenfor NAV sitt område

Kuttene gjennomføres ikke.

Spesielt om sosial boligbygging

FN har vedtatt 17 mål for økt bærekraft. Et av målene er å bekjempe fattigdom. Halden har en relativt høy andel av lavinntekts familier. Et viktig element i bedring av livssituasjonen til lavinntektsfamilier er tilgang på en bolig innen en overkommelig prisramme. Det er hva man sitter igjen med etter bokostnader er betalt som er den reelt disponible inntektsramma til en familie.

Kommunen må derfor spille en mer aktiv rolle i forbindelse med utlegging av tomter, kjøp og avhending av egne eiendommer egnet for boligbygging. Det må settes krav til utbygger når det gjelder type leiligheter og standard.

Det skal utarbeides et nytt planverk for sosial boligbygging i Halden, planverket vedtas første halvår 2019.

Spesielt om omsorgslønn

Gjennom budsjett 2019 settes omsorgslønnen til samme nivå som tariffavtalt avlønning for hjelpepleier / helsefagarbeider - slik som også helsedirektoratet anbefaler.

Spesielt om faste ansatte og kompetanse som virkemiddel i forbedringsprosesser

Kontinuerlig forbedringsprosesser kan lykkes hvis kommunen i større grad investerer i menneskelig kapital i form av flere faste ansettelser, økte stillingsprosent og økt kompetanse. I dag er det, for mange som er midlertidig ansatte, og for stort innleie via dyre vikarbyråer. Økt satsning på faste ansatte, parallelt med kompetansestimulerende tiltak, vil gi stor sannsynlighet for lavere sjukefravær, mindre utgifter til korttidsvikarer og dermed mindre behov for innkjøp fra vikarbyråer.

Det fordrer imidlertid at grunnbemanningen styrkes særlig innenfor barnehagesektoren og helse/omsorg. Økt satsning på fast personale og økt grunnbemanning er etter vår oppfatning gode forbedringstiltak som vil gi bedre kvalitet og dermed mer effektive tjenester.

Spesielt om sysselsetting

Sysselsettingsgraden faller, og er nå nede i 67%. Dette er en av de store utfordringene for Halden kommune. Denne utviklingen er ikke bærekraftig, og det vil hvile et spesielt ansvar på den politiske ledelsen av Halden kommune for å bøte på denne fallende sysselsettingsgraden.

Derfor er arbeid, kunnskap og klima de viktigste politiske sakene for Halden kommune fremover – og vil måtte prege budsjetter og alle politiske planer fremover.

Spesielt om eiendomsstrategien

Arbeidet med eiendomsstrategien prioriteres, eiendom uten en klar plan for bruk vurderes fortløpende for avhending. Rødsberg ungdomsskole, biblioteket og lokalene som huser Frivilligsentralen avhendes så snart som råd er.

Kommunens bygningsmasse forfaller, det igangsettes i 2019 et program for vedlikehold av kommunale eiendommer.

Budsjettskjema 1A - drift	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Skatt på inntekt og formue	753 512	760 271	767 199	774 871
Ordinært rammetilskudd	924 413	947 129	978 340	996 820
Skatt på eiendom	75 930	76 760	74 090	71 420
Andre direkte eller indirekte skatter	0	0	0	0
Andre generelle statstilskudd	4 226	4 184	4 143	4 102
Sum frie disponible inntekter	1 758 081	1 788 344	1 823 772	1 847 213
Renteinntekter og utbytte	6 000	6 000	6 000	6 000
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)				
Renteutg.,provisjoner og andre fin.utg.	73 922	79 700	81 750	88 000
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0
Avdrag på lån	83 011	95 013	100 764	106 090
Motpost avskrivning VAR				
Netto finansinnt./utg.	-150 933	-168 713	-176 514	-188 090
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk				
Til ubundne avsetninger	39 400	39 400	45 000	34 859
Til bundne avsetninger				
Bruk av tidligere regnks.m. mindreforbruk				
Bruk av ubundne avsetninger	14 850	14 876		
Bruk av bundne avsetninger				
Netto avsetninger	-24 550	-24 524	-45 000	-34 859
Overført til investeringsbudsjettet				
Til fordeling drift	1 582 598	1 595 107	1 602 258	1 624 264
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)				
Mer/mindreforbruk	1 582 598	1 595 107	1 602 258	1 624 264

Budsjettskjema 1 B - drift	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Regnskap 2021	Regnskap 2022
Fellesfunksjoner	230	223	227	232
Sentraladministrasjon	117 446	118 181	113 492	114 822
NAV	60 607	61 097	59 114	59 950
Undervisning og oppvekst	634 460	641 882	646 934	659 304
Kultur og idrett	46 076	45 113	46 117	44 659
Helse og omsorg	638 701	642 792	654 856	662 565
Teknisk	85 078	85 819	81 518	82 732
Totalt	1 582 598	1 595 107	1 602 258	1 624 264

Budsjettskjema 2A - investering	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Investeringer i anleggsmidler	561 390	694 290	345 300	65 950
Utlån og forskutteringer	60 000	70 000	70 000	70 000
Kjøp av aksjer og andeler	0	0	0	0
Avdrag på lån	18 000	19 500	21 000	22 000
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0
Avsetninger	10 000	10 000	10 000	10 000
Årets finansierungsbehov	649 390	793 790	446 300	167 950
Finansiert slik:				
Bruk av lånemidler	525 452	375 706	383 756	130 972
Inntekter fra salg av anleggsmidler	10 000	10 000	10 000	10 000
Tilskudd til investeringer	0	236 000	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	94 938	101 584	30 544	3 978
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	18 000	19 500	21 000	22 000
Andre inntekter		50 000		
Sum ekstern finansiering	648 390	792 790	445 300	166 950
Overført fra driftsbudsjettet				
Bruk av tidligere års udisponert				
Bruk av avsetninger	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum finansiering	649 390	793 790	446 300	167 950
Udekket/udisponert	0	0	0	0

Budsjettskjema 2 B - investering	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Sentral/Felles	18 190	18 190	18 190	18 190
Kultur inkl. kirke	13 900	183 920	90 330	2 810
Undervisning og oppvekst	162 650	374 530	114 530	-
Helse og omsorg	142 150	26 800	5 800	5 800
Teknisk	93 150	31 850	29 450	15 150
VAR	131 350	59 000	87 000	24 000
Sum	561 390	694 290	345 300	65 950